

FOND ZA SOCIJALNE INOVACIJE

Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike
G-dinu Danilu Vukoviću, g-dinu Vladanu Jovanoviću, g-đi Mihaeli Janši
CC. UNDP, g-đi Vesni Cipruš, g-đi Branki Anđelković

Predmet: *Komentari na izveštaj Usluge socijalne zaštite u lokalnoj zajednici i njihova budućnost - naučene lekcije, preporuke i faktori održivosti*

U želji da nastavimo započeti razgovor o politikama (vrednosnim orijentacijama) Fonda za socijalne inovacije (FSI), imajući u vidu njegov značaj kao «tranzicionog mehanizma za obezbeđivanja finansijskih sredstava za razvoj novih usluga i podizanje kvaliteta postojećih usluga», kao i ulogu «mehanizma za promociju i razvoj partnerstva između javnog, nevladinog i privatnog sektora i podsticanje održivog razvoja u sektoru socijalne zaštite»¹ naša pažnja ovog puta usmerena je na izveštaj: *Usluge socijalne zaštite u lokalnoj zajednici i njihova budućnost - naučene lekcije, preporuke i faktori održivosti*.² Zbog specifičnosti aktivnosti kojima se bavi Autonomni ženski centar (AŽC) naši komentari i sugestije biće usmereni na problematiku nasilja u porodici, posebno na poglavlje: *Skloništa za žrtve nasilja u porodici* (strana 51 do 92), koje obrađuje jedan vid zaštite žrtava nasilja.

Kao što smo naglasile na sastanku od 19. juna 2006. godine, pokazujemo puno razumevanje za teškoće (na svim nivoima) sa kojima se suočava FSI u sprovođenju reforme sistema socijalne zaštite³. Pohvaljujemo napore koje FSI pokazuje u menjanju prakse pružanja socijalnih usluga, a posebno nastojanje da se stvori i sačuva dobra praksa, te da se stečena znanja i iskustva prenesu drugima. Imajući u vidu potrebe javnog, ali i nevladinog sektora, smatramo da su publikacije koje izrađuje FSI od značaja i koristi za sve čitaoce. Posebno pohvaljujemo preglednost, sistematičnost i informativnost ovih publikacija.

Istovremeno, svesne značaja i uticaja koje FSI ima, kao i važnosti regulacije oblasti nasilja u porodici, uključujući nasilje prema ženama (državne politike i institucionalne primene), AŽC je opredeljen da prati i aktivno utiče na kreiranje i učestvuje u primeni politike i procedura u ovoj oblasti, posebno imajući u vidu kapacitete i resurse kojima raspolaže, i istovremeno odsustvo znanja o ovoj oblasti u institucijama sistema.

¹ *Projektom do promene - vodič za lokalne inicijative*, grupa autora, FSI - Beograd, 2006. str. 20

² *Usluge socijalne zaštite u lokalnoj zajednici i njihova budućnost - naučene lekcije, preporuke i faktori održivosti* - Izveštaj sa Prvog konkursa Fonda za socijalne inovacije, Februar 2006. godina (u verziji Izveštaja koja se nalazi na web site www.sif.minrzs.sr.gov.yu nisu navedena imena autora)

³ razumevanje za stanje u kojem se nalaze institucije socijalne zaštite i druge institucije, lokalne samouprave, ali i nevladine organizacije, razumevanje za sporost procesa decentralizacije i nesinhronizovane reformske procese koji usporavaju reformu socijalne zaštite i sl.

Polazeći od navedene svrhe analize rezultata projekata u publikaciji *Usluge socijalne zaštite u lokalnoj zajednici i njihova budućnost*, izdvojile smo neke od aspekata kojima, po našem mišljenju, nije posvećena dovoljna pažnja ili ne sadrže neophodne elemente, a važni su za problematiku nasilja u porodici, zahtevani partnerski odnos između nevladinog i vladinog sektora i održivost projekata:

- I. *Opravdanost favorizovanja skloništa kao socijalne usluge u oblasti nasilja u porodici;*
- II. *Elementi analize - ključni elementi koji nedostaju;*
- III. *Partnerstva - čija su potreba i ko je kome bio partner?*
- IV. *Održivost projektnih aktivnosti - šta su izgubile NVO?*

Ako komentari i zaključci autora analize imaju nameru da pruže lekcije, uvide i sistematizacije za buduće učesnice/ke, lokalnu samoupravu, centralnu državnu vlast i FSI, morali su da uključe mnoga od pitanja koja smo navele u Prilogu A. ovog dopisa. Analiza je završena i javno publikovana, te je na dokument nemoguće naknadno uticati. Ali, procesi izrade standarda usluga u oblasti zaštite od nasilja u porodici, licenci za rad, akreditacije programa, obuka za primenu znanja, superviziranje intervencija i sl. *su procesi koji nas tek čekaju*. Pošto je analiza izneta u dokumentu po našoj oceni nepotpuna, ne bi trebalo da bude jedini orijentir budućim kreatorima i implementorima politike u oblasti nasilja u porodici.

Smatramo da je u kreiranje državne politike, u svim navedenim procesima, nužno uključiti one koji imaju znanja u oblasti nasilja u porodici (a ne samo institucionalnu poziciju), kao i sve one na koje se budući standardi odnose. Dakle, *proces kreiranja strategija i pravila morao bi biti participativan*.

Konačno, imajući u vidu iskustva i kapacitete AŽC, mi *ponavljamo ponudu* da uradimo (dodatnu) *nezavisnu procenu* standarda rada i međusektorskog partnerstva na projektima koji su se ticali teme nasilja u porodici, a koji su odobreni od FSI u projektnom ciklusu 2003. i 2005. godine, te da izradimo *preporuke*, koje bi bile važna dopuna i/ili korekcija već urađene analize prezentovane u dokumentu *Usluge socijalne zaštite u lokalnoj zajednici i njihova budućnost - naučene lekcije, preporuke i faktori održivosti*.

Očekujemo vaš odgovor.

Srdačno

Tanja Ignjatović

Bobana Macanović

U prilogu ovog dopisa nalazi se

Prilog A. sa komentarima na evaluacijsku analizu u dokumentu *Usluge socijalne zaštite u lokalnoj zajednici i njihova budućnost - naučene lekcije, preporuke i faktori održivosti*, i Prilog B. sa ključnim informacijama o Autonomnom ženskom centru.

Prilog A.: O analizi projekata iz oblasti zaštite žrtava nasilja u porodici

U analizi efekata projekata iz prvog konkursa FSI, autori navode da je svrha analize «predstavljanje iskustava i naučenih lekcija...» od kojih korist mogu imati sadašnji i budući pružaoci usluga socijalne zaštite na lokalnom nivou, a za organe lokalne samouprave i centralnu vlast ...» uvid u pitanja o kojima se mora voditi računa prilikom planiranja i implementacije usluga u okviru skloništa za žrtve nasilja u porodici», i za FSI «sistematizovanje stečenih znanja sa ciljem artikulacije naučenih lekcija, očuvanja institucionalnog pamćenja i sastavljanje preporuka nadležnim državnim i organima lokalne samouprave» (str. 7. i 52. - *Usluge socijalne zaštite...*)

Kao osnova za zaključivanje o uslugama u oblasti nasilja u porodici autori su koristili 13 projekata koja su se u prvom konkursnom roku bavila problematikom nasilja u porodici, ali je fokus analize bio na skloništima, kao jednom tipu mogućih usluga.

- a. U dokumentu se ne navode imena i nosioci svih 13 projekata koji su poslužili u analizi i zaključivanju, osim imena 5 projekata⁴ koji su se odnosili na skloništa i na koje je fokusirana pažnja, te nije uvek jasno na šta se odnose komentari i zaključci⁵;
- b. Navođenje akronima AŽC bez navođenja punog naziva organizacije, obzirom da se u tekstu nigde ne pominje, smatramo ozbiljnim propustom (korisnici kojima je namenjena publikacija - profesionalci u javnim službama i predstavnici lokalne i centralne državne vlasti - ne moraju da znaju o kojoj se organizaciji radi, te je obesmišljeno navođenje organizacije kao resursa znanja i modela dobrih praksi). (str. 79. - *Usluge socijalne zaštite...*)

Polazeći od navedene svrhe analize, izdvojile smo neke od aspekata kojima, po našem mišljenju, nije obraćena dovoljna pažnja ili ne sadrže neophodne elemente, a važni su za problematiku nasilja u porodici ili zahtevani partnerski odnos između nevladinog i vladinog sektora i održivost projekata. Ako komentari i zaključci autora analize imaju nameru da pruže lekcije, uvide i sistematizacije, morali su da uključe i sledeće aspekte:

1. Opravanost favorizovanja skloništa kao socijalne usluge u oblasti nasilja u porodici

1. U uvodnom delu nije jasno naznačeno zašto je izabrana analiza isključivo jednog oblika zaštite žrtava nasilja;
2. Iako fokusiranje na jedan tip usluga može biti opravdano u odnosu na (specifičan) cilj evaluacije, ono bitno ograničava zaključivanje o mogućim uslugama u oblasti nasilja u porodici;
3. Selekcija jednog tipa usluga predstavlja njeno (neopravdano) favorizovanje. Jasno je da postoji čitav niz mogućih, a još uvek neupražnjanih usluga socijalnih službi, kojima bi trebalo ovladati, pre nego što se iskoristi krajnja mogućnost - izmeštanje žrtve nasilja iz porodice, odnosno doma.
4. Izdvajanje jednog tipa usluga može (nenamerno) da orijentiše socijalne službe u pravcu formiranja skloništa, umesto korišćenja zakonskih mogućnosti i lokalnih resursa u pravcu temeljnog, sveobuhvatnog i specifičnog rešavanja problema nasilja u porodici pružanjem/korišćenjem različitih mera i intervencija. Iako autori primećuju da norme Porodičnog zakona o zaštiti žrtve nasilja *izmeštanjem nasilnika* ne isključuju opravdanost postojanja skloništa (str. 61. *Usluge socijalne zaštite...*) oni ne preispituju opravdanosti i učestalost upotrebe jedne i/ili druge mere⁶.

⁴ str. 54-56 - analizirani projekti: «Ako si zlostavljan nisi sam» - nosilac projekta CSR Priboj i brojne partnerske organizacije, uključujući lokalne NVO - Kolo srpskih sestara i Merhamet; «Prihvatilište za žene i decu žrtve nasilja u porodici» - nosilac CSR Leskovac, partner NVO Ženski centar Leskovac; «Prihvatilište za žene i decu žrtve nasilja» podprojekat (?) NVO Savetovanište protiv nasilja u porodici u okviru projekta GCSR - Savetovanište za brak i porodicu; «Regionalni centar za institucionalnu zaštitu dece i omladine od zlostavljanja i zanemarivanja» - nosilac CSR Čuprija; «Sigurna kuća za žene i decu žrtve nasilja Zaječarskog okruga» - nosilac NVO Udruženje majki Zaječar u partnerstvu sa CSR Zaječar;

⁵ Navedeni su kratki opisi 5 izdvojenih projekata, spisak usluga razvijenih realizacijom projekta, detaljna analiza normativnog pravnog okvira (sa zaključcima i preporukama), kao i detaljan prikaz nalaza, naučenih lekcija i preporuka u vezi sa realizacijom skloništa za žrtve nasilja u porodici.

⁶ Bilo bi zanimljivo *uporediti* koliko je jednih i drugih mera (iseljenja nasilnika i smeštanja žrtve nasilja u sklonište) izrečeno u periodu od godinu dana u svakoj od opština u kojoj je realizovan projekat, odnosno opštini sa koje potiče žrtva nasilja

II. Elementi analize - nedostajući ključni elementi

1. Iako je u dokumentu pregled domaćeg normativnog pravnog okvira koristan i sistematičan, upadljivo mu nedostaje «okvir» koga čine međunarodni dokumenti (konvencije, deklaracije i preporuke koje sadrže politički stav, definicije pojmova, obaveze država članica i preporučene aktivnosti), veze domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim, kao i preporučene primere dobrih praksi (preporuke Ujedinjenih Nacija, Saveta Evrope i sl.);
2. Primećujemo da se u analizi vrlo malo koriste iskustva prethodnih skloništa⁷ kao i iskustva skloništa van Srbije. Vi kažete „Empirija relevantna za ovu analizu, neznatno prevazilazi navedeno i korišćena je radi logičkog zaokruženja pojedinih pitanja kojim se u tekstu bavimo“ (str. 53 *Usluge socijalne zaštite...*). Smatramo da iskustva u organizovanju skloništa, ne samo u Srbiji, bitno prevazilaze iskustva 5 projekata koje je podržao FSI, a koji su, verovatno, zasnovani na nekim od postojećih modela.
3. Ne postoji nikakva informacija o tome šta je «okvir delovanja» institucija, u najvećem broju CSR, koje su nosioci projekata, odnosno da li su koristili, koja i na koji način, međunarodna dokumenta i preporuke u realizaciji konkretnih aktivnosti;
4. Ne postoji nikakva informacija o tome kakvo je razumevanje i na koji način se primenjuju domaći zakoni, odnosno da li su stručni radnici sistematski informisani, a pravnici u CSR obučavani da zastupaju interese klijenata/kinja žrtava nasilja u porodici.⁸
5. Ne postoji ni jedan podataka o tome na kojim teorijskim konceptima je bazirana politika usluga i intervencija, kojim vrednostima, principima u intervenisanju i principima profesionalnog postupanja su se rukovodili/e stručni radnici/e i/ili volonteri/ke .
6. Ne postoje podaci o odnosu vrste i oblika nasilja i primenjenih intervencija (CSR i drugih službi), posebno u odnosu na pol učinioca.⁹
7. U analizi usluga razvijenih realizacijom projekata (spisak usluga str. 56-57. *Usluge socijalne zaštite...*)¹⁰ ne razmatra se gde su sticana specifična znanja za sve nabrojane vrste usluga¹¹, a posebno za obuku drugih stručnih radnika/ca, koji edukativni materijali su razvijeni, koji standardi postupanja, uputstva i pravila interdisciplinarnе saradnje, evidencije, ili obuka za rad na SOS telefonu i sl.
8. Nezbrinjavanje žena «izmenjenog ponašanja» (narkomanke, psihički/mentalno izmenjene) i Romkinja u skloništa nije samo etička dilema, već dirktna diskriminacija¹². Specifičan način zadovoljavanja nekih od potreba ili kulturološke razlike u vrednostima i ponašanju korisnika/ka usluga traže specifična organizaciona rešenja, ali i vrlo jasnu politiku i pravila rada i stalno preispitivanje. Sva međunarodna dokumenta naglašavaju posebnu osetljivost

smeštena u sklonište, kao i šta su bili kriterijumi za izbor/opredeljenje mere. Naša je pretpostavka da mera iseljenja nasilnika iz stana gotovo da nema. Istovremeno, informacije koje možemo čuti u medijima govore o tome da su skloništa puna i da postoji stalna potreba za povećanjem kapaciteta postojećih, odnosno za otvaranjem novih.

⁷ Prvo Sklonište u Srbiji osnovano je 1993 godine.

⁸ Malobrojna istraživanja *pravne prakse kod nas* pokazuju da ona u mnogome *zavisi* od ličnih i profesionalnih stavova, odnosno predrasuda i stereotipa profesionalaca, da ne postoji dovoljno znanja o specifičnostima fenomena nasilja u porodici, koja ga čine različitim od drugih vrsta nasilnih relacija među ljudima, te da je kao efekat toga pravna praksa vrlo različita. Za više informacija pogledati: Konstatinović-Vilić, S., Petrušić, N. (2004). *Krivično delo nasilje u porodici - pravna praksa u Republici Srbiji*, Ženski istraživački centar za edukaciju i komunikaciju, Niš; Lukić, M., Jovanović, S. (2001) *Drugo je porodica; Nasilje u porodici - nasilje u prisustvu vlasti*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd;

⁹ O specifičnosti ovog odnosa pogledati u: *Od dobrih namera do dobre prakse - izveštaj, a možda i priručnik*, Autonomni ženski centar, 2004. (publikacija nastala u okviru istoimenog projekta koji je AŽC realizovao sredstvima FSI iz prvog konkursnog ciklusa);

¹⁰ a posebno: b. Usluge u odnosu na stručne radnike i druge pružaocе usluga kao što su: obuka stručnih radnika i implementacija u praksi; usluge interdisciplinarnog tima; c. Usluge u odnosu na direktne korisnike, a posebno: standardizovano postupanje sa nasiljem u porodici, informisanje korisnika/ca, rad sa nasilnikom na nenasilnom ponašanju, SOS telefon, smeštaj i podrška u prihvatilištu, savetodavni rad sa poroicom nakon otpuštanja žrtve iz prihvatilišta, stručni rad na promeni stavova i individualnog ponašanja i sl. (str. 56-57. *Usluge socijalne zaštite...*)

¹¹ zna se da ova vrsta obuke još uvek nije sistematski uspostavljena u redovnom obrazovanju profesionalaca, kao ni u njihovom neformalnom stručnom usavršavanju;

¹² Da li bismo sa istim obrazloženjem/razumevanjem mogli podržati i zabranu ulaska Roma i Romkinja na bazene, u bolnice, autobuse ...?

marginalizovanih grupa žena i neophodnost da se država aktivno bavi pružanjem podrške ovim grupama.

9. Kada je u pitanju rad sa nasilnicima, iako ga smatramo nužnom aktivnosti, u analizi se (kao i u svim drugim vrstama aktivnosti) ne diskutuje neophodnost sticanja specifičnih znanja za ovu vrstu rada (čak se ne navodi da su standardna znanja iz porodične terapije, terapije parova i individualne terapije nespecifične za rad sa nasilnicima, kontraindikovane).
10. Iako se slažemo da je postojanje standarda usluga, licence za rad organizacija i akreditovanih programa nužno, bitno je imati u vidu da kreiranje i postavljanje standarda iako inicirano od nadležnih organa centralne državne vlasti, mora da uključi one koji imaju znanja u oblasti (a ne samo institucionalnu poziciju) i mora biti participativan proces.
11. U tom smislu prethodne obuke, obuke za primenu znanja, mehanizmi superviziranja i kontrole usluga (kao i evaluiranja aktivnosti) u ovoj oblasti moraju da podrazumevaju učesće onih koji o tematici dovoljno znaju, ali pre svega jasan politički, teorijski i praktični vrednosni okvir. Iako su institucionalni mehanizmi i institucionalna praksa «prilično siromašni i neuređeni» (str. 67. *Usluge socijalne zaštite...*), činjenica je da postoji neprepoznato (ili ignorisano) znanje koje ne potiče iz insistencija, kao ni iz «organa centralne državne vlasti», kao što je znanje nekoliko specijalizovanih NVO sa dugom istorijom rada sa žrtvama nasilja, među kojima je i AŽC.
12. Konačno, iako se analiza efekata projekata koji su organizovali skloništa (prihvatilišta) za žene i decu žrtve nasilja čini detaljnom, zbog ambicija da utiče na javnu politiku u ovoj oblasti, još jednom naglašavamo da se analiza nije dotakla pitanja teorijske pozadine, ciljeva i principa skloništa za žrtve nasilja, karakteristika angažovanog osoblja, partnerstava, mera sigurnosti, organizacije zajedničkog života žena i dece, upravljanja, participacije korisnica, upravljanja kvalitetom usluga i sl. Jasno je da po formi isti organizacioni oblik i usluga (npr. SOS telefon, prihvatilište za žrtve nasilja i sl.) ne obezbeđuju istu vrednosnu/konceptualnu pozadinu.

III. Partnerstva - čija su potreba i ko je kome bio partner?

1. Partnerstvo, kao nužan uslov realizacije projektnih aktivnosti se ne analizira kroz moгуće teškoće, kao što su međusektorski sukob interesa, pojava dvostruke afilijacije, preuzimanje «intelektualnog vlasništva», marginalizovanje ili isključivanje uloge nezavisnih NVO i sl¹³.
2. Uspješnim se proglašavaju projekti u kojima su učesnici iz institucija bili uključeni od početka i stekli osećaj «vlasništva» (str. 78. *Usluge socijalne zaštite...*), ali se potpuno zanemaruje činjenica da su članice NVO bile istovremeno stručne radnice lokalnog CSR (problem dvostruke afilijacije).
3. Učesće nekih NVO u navedenim projektima ponovo otvara pitanje koncepata i opštih vrednosti (na primer projekat CSR Priboj u partnerstvu sa Kolom srpskih sestara i Merhamet Sandžak). Ne samo da nije jasno koje vrednosti se promovišu kroz projektne aktivnosti, nego je nejasno i stručno znanje institucija i NVO o problematici nasilja u porodici (kada i gde je sticano, na kojim teorijskim konceptima i principima rada počiva i sl).
4. Efekat «gubitka aktivnosti» NVO u korist ustanove, odnosno pitanje čija je potreba bilo partnerstvo, detaljnije obrazložimo u *IV delu*.

IV. Održivost projektnih aktivnosti - šta su izgubile NVO?

Faktori za procenu održivosti projektnih aktivnosti na kojima je FSI posebno insistirao - mogućnost finansiranja usluga od lokalnih samouprava i reorganizacija rada i/ili transformacija ustanove tako da neke od novih aktivnosti postanu redovna aktivnost (str. 77. *Usluge socijalne zaštite...*), otvorili su nekoliko važnih pitanja, na koja nismo dobile

¹³ U izveštajima se navode samo problemi koji su nastali usled nedostatka veština za pregovaranje i konkretizovanje ugovora/sporazuma.

zadovoljavajuće odgovore FSI. Nismo primetile da su autori analize obratili pažnju na ove dileme:

1. Da li su realizovane aktivnosti nužno morale da pređu u redovne aktivnosti ustanova, posebno ako su ranije realizovane kao aktivnosti nevladinih organizacija?
 - a. Neke aktivnosti u oblasti zaštite žrtava nasilja (npr. SOS telefoni) više odgovaraju prirodi alternativne službe koja uključuje volonterski rad neprofesionalaca, nego prirodi ustanove.
 - b. Više puta smo postavljale pitanje FSI šta je konkretno preduzeo da preporuči uspešne projektne aktivnosti koje bi mogle da postanu redovna aktivnost ustanova. Takođe, ne znamo koje aktivnosti su preporučene nadležnom ministarstvu.
2. Ako je održivost planirana kroz transformaciju usluga CSR, na koji način NVO može ostati pružalac usluga (a da se one posle «partnerstva» ne preuzmu od ustanove)?¹⁴
3. Koja je svrha odnosa između državne ustanove i NVO koje realizuju zajednički projekat ako je uspešan ishod tog odnosa da ustanova preuzme aktivnost koju je ranije realizovala NVO?
 - a. Ne treba zaboraviti da je učešće u prvom konkursnom ciklusu za NVO bilo uslovljeno partnerstvom sa javnim ustanovama, što znači da one nisu mogle da se etabliraju kao nezavisni nosioci usluga, bez obzira na prethodne aktivnosti, resurse i kvalitet.
 - b. Istovremeno, transformacija sistema socijalne zaštite predviđa ravnopravno postojanje usluga koje pruža javni, privatni i nevladin sektor, ali ne vidimo kako se ovo može postići u uslovima obaveznog partnerstva, a posebno onog koje rezultira preuzimanjem aktivnosti i/ili promenom partnera nakon toga.
4. Koliko je aktivnosti koje su u projektnoj podeli bile u nadležnosti/realizaciji NVO ostalo u njihovoj nadležnosti, a da je po završetku projekta finasirano od lokalne samouprave?
 - a. Jasno je da «pregovaračke sposobnosti i aktivnosti učesnika» nisu bile jedini, a naročito ne ključni faktor uticaja na lokalne samouprave. U analizi nije razmatran mogući uticaj predrasuda prema NVO, njihov neregulisan status, činjenica da lokalna samouprava ima direktnu nadležnost na izbor rukovodilaca ustanova, kao i uticaj na finansiranje, a ne treba zanemariti ni partijsku politizaciju odnosa na lokalnu.
 - b. Nije razmatrana nejednaka pozicija profesionalca u NVO i CSR u odnosu na način plaćanja rada. Profesionalci u ustanovama su u redovno radno vreme mogli da dobijaju «dodatak za inovativni rad», dok je njihova regularna plata i «hladni pogon» ustanove bio pokrivan iz budžeta. Profesionalci (zaposleni, a ne honorarno angažovani i volonteri) u NVO ne bi mogli da ostvare istu cenu usluge, dok troškovi «hladnog pogona» NVO moraju da se pokriju projektno ili dodatnim izdvajanjima lokalne samouprave¹⁵.
 - c. Pluralitet usluga (koncept s kojim se slažemo) u praksi ne počiva isključivo na „konkurenciji kvaliteta“. Izbor lokalne samouprave se ne dešava isključivo na osnovu kvaliteta usluga. Analiza nije uključila informacije o tome kakve je izbore pravila lokalna samouprava odlučujući da preuzme finansiranje aktivnosti. Informacije kojim raspoložemo ukazuju da je «prelazak» aktivnosti u ustanovu u nekim slučajevima bio uslovljen činjenicom da lokalna samouprava nije htela da plaća NVO za istu aktivnost. Da ne pominjemo da konstatacija „Smatramo da se i za skloništa najcelishodnijim pokazuje *nadmetanje kompetentnih organizacija kao potencijalnih pružalaca usluga, po raspisanom konkursu...*“, (str. 68. *Usluge socijalne zaštite...*) ni na koji način ne problematizuje pitanje ko će i kako da procenjuje kompetentnost organizacija.

¹⁴ jasno je da su neke projektne aktivnosti uključile kao cilj transformaciju usluga u ustanovama (npr. sve projektne aktivnosti koje je realizovao AŽC u okviru projekta «Od dobrih namera do dobre prakse» imale su za cilj da postanu standardne usluge u ustanovama), ali se ovo svakako ne odnosi na sve usluge, posebno ne na one za koje postoje izvori da se efikasnije i fleksibilnije organizuju i realizuju izvan državnog sektora.

¹⁵ Takođe, nismo primetile da se u materijalima FSI razmatra bilo kakva razlika u pozicijama «tradicionalnih NVO» (kao što su Crveni krst, ili tradicionalna udruženja osoba sa invaliditetom i sl.) koja dobijaju budžetska sredstva ili pod vrlo povoljnim uslovima koriste prostor u «držtenom» vlasništvu, što može bitno da pojeftini cenu njihovih usluga i tako ih učini konkurentnijim.

Autonomni ženski centar je nevladina organizacija koja se 14 godina profesionalno bavi nasiljem u porodici. U radu se rukovodimo definicijom nasilja usvojenom od UN:

Nasilje nad ženama je manifestacija istorijski nejednakog odnosa snaga između muškaraca i žena, koji su doveli do dominacije i diskriminacije nad ženama od strane muškaraca i do sprečavanja potpunog napretka žena.

Nasilje nad ženama je jedan od osnovnih društvenih mehanizama kojima se žene prisiljavaju da budu u podređenoj poziciji u odnosu na muškarce.¹⁶

Aktivnosti Autonomnog ženskog centra uključuju: direktan konsultativni rad sa ženama, saradnju sa relevantnim institucijama na razvijanju koncepta integralne intervencije (koordinirane akcije) zajednice u prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici, edukativne i preventivne aktivnosti, istraživački rad, kampanje za senzibilizaciju javnog mnjenja, policy analize i učešće u aktivnostima međunarodnih mreža protiv nasilja nad ženama.

Konsultantske aktivnosti

Od osnivanja Konsultativni tim pružio je preko 30000 usluga ženama žrtvama nasilja (godišnje se Autonomnom ženskom centru obrati oko 1500 žena). Standardne aktivnosti sa ženama su psihološke i psihoterapeutske usluge, grupe samopomoći, telefonske konsultacije i informisanje, pravne konsultacije i pravno zastupanje. Kroz direktni rad sa ženama žrtvama nasilja stiče se uvid u njihove potrebe u odnosu na državu i institucije sistema.

Saradnja sa institucijama

Autonomni ženski centar od 2002. godine u kontinuitetu razvija saradnju sa centrima za socijalni rad, policijskim upravama, pravosudnim organima i domovima zdravlja u svih 16 beogradskih opština, i nekoliko opština u Srbiji, izvođenjem edukacije i razvijanjem modela integralne intervencije službi (koordinirane akcije lokalne zajednice) u zaštiti od nasilja u porodici. Rezultati ovih aktivnosti su modeli lokalne saradnje, dokumenta i konkretna uputsva koja omogućavaju standardizovanje postupanja, odnosno postizanje delotvornije i efikasnije zaštite. Inicirana je prva elektronska baza podataka u centrima za socijalni rad, na osnovu koje je moguće dobiti statističku sliku karakteristika nasilja i intervencija stručnih radnica/ka. Realizovano je preko 500 konferencija slučaja, kao jednog od najefikasnijih metoda intersektorskog planiranja i sprovođenja mera zaštite od nasilja. Pored stručnih radnica/ka iz centra za socijalni rad, kao organizatora, na konferencijama su učestvovali predstavnici iz više od 200 različitih institucija i organizacija.

Kampanje

Autonomni ženski centar od 1995. svake godine, u okviru Međunarodne kampanje „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“, realizuje kampanje u kojima učestvuju ženske nevladine organizacije iz 40 gradova u Srbiji, skrećući pažnju javnosti i donosilaca odluka o problemu nasilja u porodici i odgovornosti državnih organa za adekvatno rešavanje pitanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Istraživanja i analize javnih politika

Autonomni ženski centar je u saradnji sa Svetskom zdravstvenom organizacijom (WHO) sproveo istraživanje o zdravstvenim posledicama nasilja nad ženama u Beogradu na uzorku 1456 žena. Redovno se prate i komentarišu politika u oblasti nasilja nad ženama, zakoni, državne strategije i dokumenta, kao i izveštaji o implementaciji državnih strategija, i o

¹⁶ Pekinška deklaracija i Platforma za akciju, par. 118, Četvrta svetska UN konferencija o ženama, 15. septembar 1995, potvrđeno Rezolucijom 54/134 Generalne skupštine UN 1999. godine.

“Violence against women is a manifestation of historically unequal power relations between men and women, which have led to domination over and discrimination against women by men and to the prevention of their full advancement, and that violence against women is one of the crucial social mechanisms by which women are forced into subordinate positions, compared with men.”

nalazima obaveštavaju relevantni predstavnici državnih i međunarodnih tela, kao i javnost Srbije.

Info centar

Autonomni ženski centar radi na ojačavanju mreže ženskih nevladinih organizacija u Srbiji kroz informativnu podršku: web sajt www.womenngo.org, e-mail konferenciju *zenskaposla* sa preko 400 adresa ženskih organizacija i aktivistkinja, biblioteku koja sadrži oko 800 knjiga i 150 časopisa sa temama nasilja nad ženama, rata i ženskih ljudskih prava.

Međunarodne i domaće mreže

Autonomni ženski centar je od osnivanja aktivan na međunarodnoj sceni. 1995. godine učestvovao je na UN Svetskoj konferenciji žena u Pekingu. Autonomni ženski centar je članica međunarodnih mreža: WAVE - Evropska mreža protiv nasilja; NEWW - Ženska mreža istok-zapad; VAWW - Ženska mreža protiv nasilja u ratu; OBOSTRANS - Međunarodna mreža o ženskom zdravlju i posmatrač u EWL - Evropskom ženskom lobiju. Autonomni ženski centar je inicijator osnivanja *Mreže organizacija za rad sa ženama žrtvama nasilja* u Srbiji, koja obuhvata 23 SOS telefona i 4 Sigurne ženske kuće.

AŽC je učestvovao u ekspertske grupi Odeljenja za unapređenje položaja žena pri Ujedinjenim nacijama za izradu dokumenta *Nasilje nad ženama: dobre prakse u suzbijanju i eliminisanju nasilja nad ženama* (A/61/122/Add.1) koji je prezentovan na 61. sesiji Generalne skupštine UN. AŽC je prepoznat kao organizacija od evropskog značaja čime je učestvovao na konferenciji Saveta Evrope za lansiranje Panevropske kampanje protiv nasilja nad ženama u porodici (Madrid, 27.11.2006.). Takođe, AŽC je imao predstavnicu u radnoj grupi Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike za izradu *Opšteg protokola za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja*, učestvovao je u kreiranju *Akcionog plana za očuvanje i unapređenje zdravlja žena u Republici Srbiji za period 2005-2010 godina*, kao i predstavnicu koje je koordinirala radnu grupu za nasilje nad ženama pri izradi *Nacionalnog plana aktivnosti za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti (2007-2010)*.